

BOND
BETER
LEEF VOOR DE
MILIEU TOEHOMST

GEMEENTE
VOOR DE
TOEKOMST

Jouw gemeente
voor de toekomst

Inspiratieboek voor een
duurzaam gemeentebestuur

Colofon

Verantwoordelijke uitgever: Danny Jacobs, Twekerkenstraat 47, 1000 Brussel

Teksten: Bond Beter Leefmilieu

Met dank aan: Petra Tas (De Landgenoten), Ecolife, Eline Snacken (Dégage), Els Canini (Dialoog), Els Vandenberghe (Pixii), Niels Luyten (Vogelbescherming Vlaanderen), Anton Gerits (REScoop Vlaanderen), Laure De Vroey (BOS+), Herman Baeyens (Grootouders voor het Klimaat), Peter Baeyens (Back On Track Belgium), Anton Christiaens (Breekijzer), Bouke Billiet (Gents Milieufrent), Laura Nagels (Trage Wegen), Jan Van Loo (Labland), Valentien Goethals (Join For Water), Johanna Meuwissen (FoodWIN), Sander Van Parijs (Muntuit), Lieven Symons (Waterland)

Eindredactie: Lynn Guillaume

Lay-out: Geert Jespers

Foto's: Bond Beter Leefmilieu, Wim Dirckx, Pexels

Meer info: Klaas Decorte, info@gemeentevoordetoeekomst.be, 02 282 17 23

Overname en gebruik van deze publicatie wordt aangemoedigd mits bronvermelding. Deze brochure is louter ter informatie opgesteld. De uitgever noch de auteurs kunnen aansprakelijk gesteld worden voor onjuiste gegevens.

Bond Beter Leefmilieu, december 2023 v2024-03

www.bondbeterleefmilieu.be · www.gemeentevoordetoeekomst.be

Dit inspiratieboek is van de Vlaamse milieubeweging

Gemeente voor de Toekomst wordt gesteund door:

Voorwoord: Nu of nu

Vanaf nu kan je enkel nog kiezen voor nu. Want het is nu of nu om een leefbare planeet aan onze kinderen en kleinkinderen na te laten.

En leefbaarheid begint dicht bij huis: in je eigen straat, in de wijkschool, in het park om de hoek, bij de landbouwers, handelaars en bedrijven in de eigen gemeente.

De huizen, wijken, openbare en handelsruimtes in onze steden en gemeenten zijn de plekken waar we met z'n allen opgroeien en met elkaar samenleven. Het zijn deze plaatsen waar je als lokaal bestuur, lokale milieuvereniging en burger samen kan bouwen aan een duurzame toekomst op mensenmaat.

Of het nu gaat om het opschalen van duurzaam en fossielvrij bouwen, het boosten van lokale plantaardige voedselproductie, het opzetten van deelmobiliteitssystemen, het verbeteren van de waterkwaliteit of het uitbouwen van groenblauwe netwerken. In dit boek vind je over deze en vele andere thema's de meest recente informatie en inzichten waarmee je tijdens de volgende bestuursperiode aan de toekomst van jouw gemeente bouwt. De vele concrete voorbeelden tonen je ook hoe je hier als lokale organisatie of burger meteen mee aan de slag kan.

Bond Beter Leefmilieu is samen met haar talloze regionale en lokale milieu- en natuurverenigingen jouw partner in het werken aan een duurzaam lokaal beleid, dicht bij de burger. We wensen je veel succes bij het uitwerken van de toekomstplannen voor jouw gemeente.

Ignace Schops
Voorzitter Bond Beter Leefmilieu

Danny Jacobs
Directeur Bond Beter Leefmilieu

Inhoudstafel

Voorwoord: Nu of nu	3
Leeswijzer	5
1. Een duurzame mobiliteit voor iedereen	6
De zachte weggebruiker krijgt voorrang	7
Gedeelde mobiliteit zet de toon	9
De verdeling van pakjes en goederen gebeurt emissievrij	11
2. Slim met energie	13
Iedereen woont en verblijft in energiezuinige gebouwen	14
Burgers kiezen voor energie in eigen handen	16
3. Gezond en plantaardig eten met producten van eigen bodem	18
Gezonder eten en minder voedselverlies dankzij een succesvolle lokale voedselstrategie	19
Lokale landbouwers zorgen voor meer duurzaam geteeld en gezond voedsel	21
4. Een lokale en circulaire economie zonder verspilling van grondstoffen	23
Circulaire maakindustrie en herstelbedrijven zijn de norm	24
Publieke aanbestedingen zijn groen en circulair	26
Geen afval en zwerfvuil in jouw gemeente	27
5. Duurzaam gebruik van de open en bebouwde ruimte	29
De bouwshift is een feit	30
Inwoners genieten van een levendige en dichte woonkern	32
6. Plaats voor water en natuur	34
Groenblauwe netwerken verbinden bestaande natuur- en bosgebieden	35
Beschermd bos en natuur in ieders buurt	37
Kwetsbare en bedreigde dier- en plantensoorten voelen zich opnieuw goed	39
Natuurinclusief bouwen en opwaardering van privaat en publiek groen	41
Een toekomstgericht waterbeleid	43
7. Flankerend en transversaal beleid	45
Kwalitatieve monitoring als basis voor een sterk klimaatbeleid	46
Burgers geven het klimaatbeleid mee vorm	48
De klimaat- en biodiversiteitsambities zijn financieel haalbaar	50
Over Gemeente voor de Toekomst	51

Leeswijzer

Als lokaal politicus of ambtenaar kan je deze publicatie gebruiken bij de opmaak van je partijprogramma of als hulp bij het uittekenen van je gemeentebestuur in het kader van de beleids- en beheerscyclus. Maar ook als burger, vrijwilliger bij een lokale natuur- en milieuvereniging of lid van een lokale adviesraad kan je met de voorstellen uit dit boek aankloppen bij de gemeentelijke beleidsmakers.

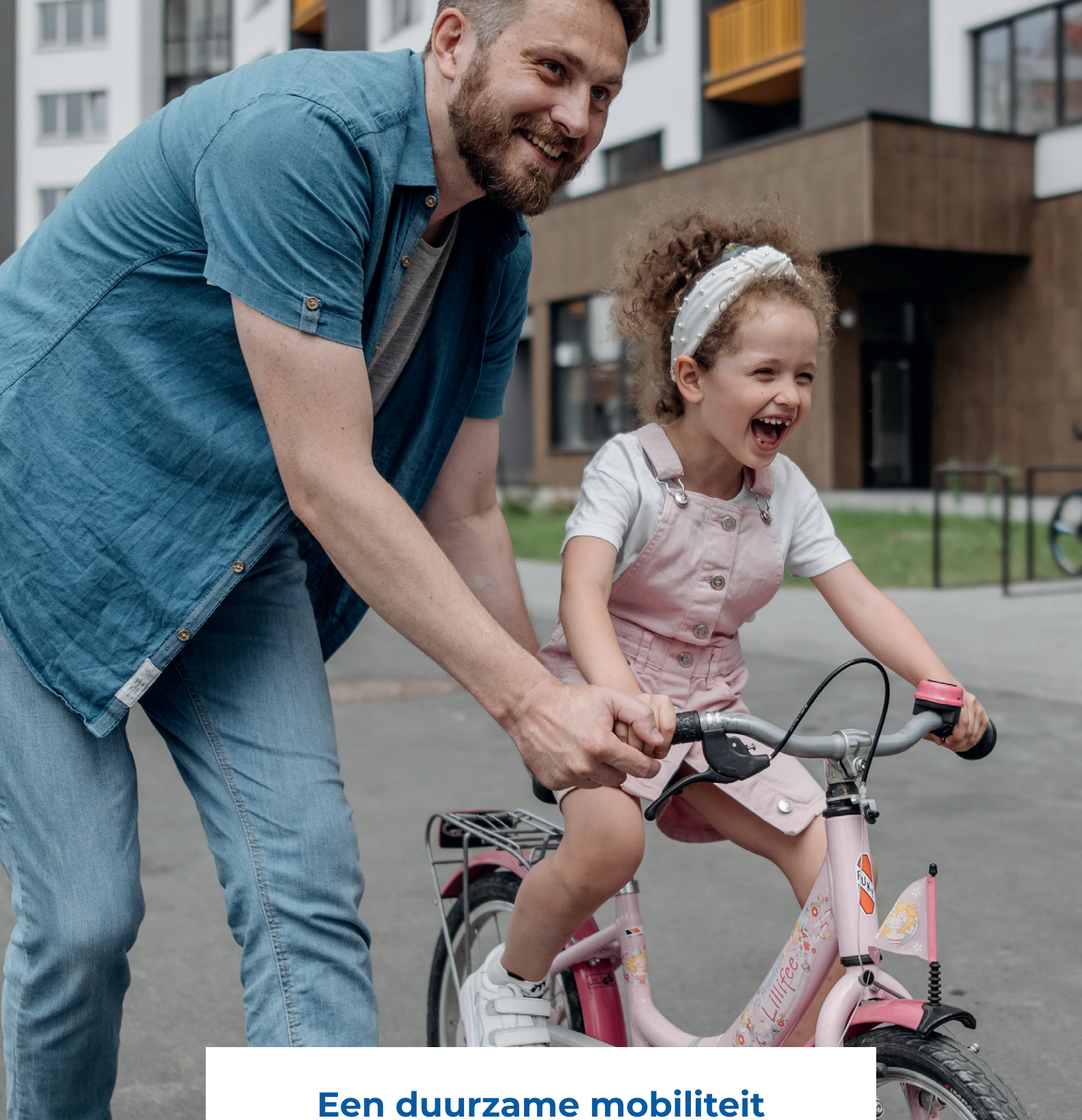
In dit inspiratieboek schetsen we een aantrekkelijk toekomstbeeld dat ook in jouw gemeente realiteit kan worden. Om dat te bereiken, zijn transitie nodig op zes vlakken: mobiliteit, energie en gebouwen, voeding en landbouw, circulaire economie en maakindustrie, open ruimte en natuur en bos. Voor elk thema vind je in dit inspiratieboek een toekomstbeeld 2040 én concrete acties waarmee je in de volgende bestuursperiode aan de slag kan. Deze acties zijn logisch geordend, waarbij de ene actie voortvloeit uit of verder bouwt op de vorige en waarbij de ambitie telkens groeit. Heeft jouw gemeente voor bepaalde thema's al grote stappen gezet? Dan zullen sommige voorgestelde acties niet meer relevant zijn.

Afhankelijk van de situatie en prioriteiten in jouw gemeente kan je in dit boek gericht op zoek gaan naar informatie. Daarnaast biedt dit boek inzichten over hoe je het lokale beleid transversaal - over de verschillende beleidsthema's heen - kan verduurzamen. Een duurzaam financieringsmodel, oog voor inclusie en sociale rechtvaardigheid en je burgers maximaal betrekken bij je toekomstplannen zijn daarbij essentieel.

De talrijke praktijkvoorbeelden in dit boek illustreren hoe inspirerend en enthousiasmerend het is om als ploeg de handen uit de mouwen te steken. De vele projecten rond 'Gemeente voor de toekomst' bewijzen al jaren dat we in Vlaanderen alle kennis en knowhow in huis hebben om de daad bij het woord te voegen!

De inhoud van deze publicatie is zo concreet mogelijk uitgewerkt, zodat je het kan gebruiken bij het uitschrijven van je meerjarenplan. Uiteraard hebben de kenmerken van jouw gemeente (omvang, ligging, demografische samenstelling, landgebruik, ...) een grote invloed op de manier waarop je dit boek vertaalt naar de duurzaamheidsambities en bijhorende plannen en maatregelen voor jouw gemeente. Een aantal thema's worden ook al bovenlokaal aangepakt, onder meer door intercommunales, de provincie of specifieke bovenlokale samenwerkingsverbanden en lerende netwerken. In die gevallen is het aangewezen om aan te sluiten bij deze initiatieven, zodat kennis gedeeld en krachten gebundeld kunnen worden.

Als lokale beleidsmaker kan je nog binnen jouw legislatuur de vruchten plukken van een lokaal duurzaam beleid. Want iedereen wil wonen op een plek waar het aangenaam en gezond leven is en wil een leefbare planeet nalaten aan z'n kinderen. Neem dit boek door en ga ermee aan de slag. De duurzame toekomst begint vandaag.

Een duurzame mobiliteit voor iedereen

1. De zachte weggebruiker krijgt voorrang
2. Gedeelde mobiliteit zet de toon
3. De verdeling van pakjes en goederen gebeurt emissievrij

De zachte weggebruiker krijgt voorrang

In jouw gemeente fietsen kinderen veilig naar school, neemt iedereen graag het openbaar vervoer en is het prachtig wandelen op trage wegen. Iedereen kan zich vlot verplaatsen, zonder files, luchtvervuiling, geluidsoverlast of verkeersgevaar. Het **STOeP-principe** (= **S**tappen, **T**rappen, **O**penbaar vervoer, **e**lektrisch vervoer, **P**ersonenwagen) vormt de hoeksteen van het mobiliteitsbeleid. De helft van de openbare ruimte bestaat uit veilige voet- en fietspaden, (overdekte) fietsenstallingen, comfortabele haltes voor het openbaar vervoer, standplaatsen voor deelsystemen en openbaar groen.

Vier ambities voor de komende legislatuur

- ▶ Elk bouwproject heeft dynamische mobiliteitsnormen, met minimum fietsparkeernormen en maximum autoparkeernormen.
- ▶ De schoolomgevingen zijn autoluw ingericht en ook op andere gevoelige plaatsen zijn autoluwe zones ingevoerd.
- ▶ Een uitgebreid wandel- en fietsnetwerk staat op punt.
- ▶ Het openbaar vervoer is efficiënt en betrouwbaar dankzij investeringen in busbanen, trambeddingen en intelligente verkeerslichten.

Met deze acties kan je aan de slag

► Analyseer de mobiliteit in jouw gemeente

- ▽ Maak een overzicht van de belangrijkste verplaatsingsroutes en de beschikbare fiets- en autoparkeerplaatsen in jouw gemeente.
- ▽ Onderzoek de kwaliteit van de fiets- en voetpaden en definieer welke trajecten prioritair verbeterd moeten worden.
- ▽ Analyseer de doorstroming van het openbaar vervoer en breng in kaart hoe de inwoners er gebruik van maken.

► Stel prioriteiten

- ▽ Bepaal de kwaliteit, het comfort en de verkeersveiligheid van de wandel- en fietsnetwerken op kindermaat.
- ▽ Stem daar vervolgens de doorstroming en de bereikbaarheid van het openbaar vervoer op af, net als het aanbod van deelsystemen.
- ▽ Bepaal uit de resterende beschikbare ruimte ten slotte het aantal rijstroken, rijrichtingen en parkeerplaatsen.

► Maak een actieplan op voor de uitbouw van autoluwe zones en het trage wegennetwerk en een betere dienstverlening van het openbaar vervoer

- ▽ Vertrek vanuit het [SUMP](#) (*Sustainable Urban Mobility Plan*) concept.
 - ▽ Plaats het [STOeP-principe](#) centraal. Focus op de kwaliteit van de wandel-, fiets- en openbaarvervoernetwerken. Investeer in een betere doorstroming en bereikbaarheid van het openbaar vervoer. Integreer de uitbouw van publieke elektrische laadhubs in het actieplan en bekijk welke wegen en parkings onthard kunnen worden.
 - ▽ Betrek alle belanghebbenden bij het traject. Zet de voordelen van de vrijgekomen ruimte duidelijk in de verf, bijvoorbeeld via de proefopstelling [Trees please](#).
 - ▽ Monitor de impact tijdens de uitvoering van het actieplan en captureer de bezorgdheden via een brede bevraging. Stuur bij waar nodig.
- ### ► Ontwikkel dynamische mobiliteitsnormen voor bouwprojecten
- ▽ Bepaal een maximum aantal autoparkeerplaatsen, aangepast aan de vraag en degressief in de tijd.
 - ▽ Laat je hierbij leiden door de [richtinggevende standaarden van het Fietsberaad](#).

Gedeelde mobiliteit zet de toon

In jouw gemeente is het persoonlijke bezit van een wagen niet aantrekkelijk. De aanwezigheid van groen, ruimte en toegang tot gedeelde (elektrische) mobiliteit zet de toon. Trage wegen, slimme hoppinpunten, autodeelsystemen, een fietsbibliotheek of nog iets helemaal anders: alle inwoners in jouw gemeente maken er gebruik van, ongeacht hun mobiliteitsgewoonten en financiële draagkracht.

Twoe ambities voor de komende legislatuur

- Drie lokale deelsystemen zijn beschikbaar (en kunnen particulier en/of commercieel beheerd worden):
 - (1) delen van elektrische wagens,
 - (2) delen van elektrische bestelwagens
 - en (3) delen van (elektrische) (bak) fietsen.
- Deelsystemen zijn laagdrempelig dankzij de praktische en financiële ondersteuning voor inwoners met beperkte toegang tot online applicaties en/of met beperkte financiële draagkracht.

Met deze acties kan je aan de slag

- ▶ **Stimuleer jouw inwoners om de eigen wagen en (bak)fiets te delen**
 - ▽ Zo kan een [goed aanbod](#) aan deelauto's eruitzien in jouw gemeente.
- ▶ **Start een marktonderzoek naar aanbieders van deelsystemen en deelplatformen**
 - ▽ Ga in overleg met de meest interessante aanbieders en maak het voor hen interessant om in jouw gemeente actief te zijn. Werk waar nodig met een openbare aanbesteding.
- ▶ **Stel regelgeving op die rekening houdt met de context van alle mogelijke aanbieders van deelsystemen**
 - ▽ Waak erover dat particuliere vormen van autodelen minstens van dezelfde voordelen kunnen genieten én aan dezelfde randvoorwaarden moeten voldoen als private vormen van autodelen. Je kan je hiervoor baseren op deze [goede voorbeelden](#) en je laten adviseren door [gespecialiseerde organisaties](#).
- ▶ **Ondersteun de gekozen aanbieders bij de opstart van deelsystemen in jouw gemeente**
 - ▽ Werk een ondersteuningsmechanisme en helpdesk uit om de gekozen deelsystemen zo toegankelijk mogelijk te maken.
- ▶ **Communiceer breed en laagdrempelig tijdens de opstartfase**
 - ▽ Maak de voordelen en praktische aspecten van de deelsystemen in jouw gemeente duidelijk. Benadruk zeker ook de gebruikersondersteuning in geval van vragen of problemen.

Vorselaar maakt autodelen mogelijk voor iedereen

In een sociale woonwijk in Vorselaar staan sinds juli 2022 twee elektrische deelwagens te blinken. En dat is geen toeval! Voor de Antwerpse plattelandsgemeente is deelmobiliteit pas écht succesvol als iedereen er gebruik van kan maken. Een breed en complementair palet aan duurzame mogelijkheden creëert oplossingen waar mensen op termijn geen nee tegen kunnen zeggen. Voor de gemeente is autodelen een belangrijke peiler in het bredere duurzaamheidsverhaal, dat ook inzet op sterk openbaar vervoer en veilige fietswegen.

Wie elke maand worstelt om de rekeningen te betalen, heeft extra baat bij autodelen. Het is niet alleen een slimme manier om kosten te besparen, maar doet ook heel wat andere praktische zorgen verdwijnen. Een deelauto brengt mensen vlot en snel op elke bestemming. Al zijn er nog enkele praktische drempels. Zo is een smartphone nodig om een auto te reserveren en een betaalkaart om de ritten te betalen. Om dit euvel van de baan te helpen, geeft de gemeente enkele smartphones in bruikleen op voorwaarde dat gebruikers een begeleidingstraject volgen dat hen digitaal vaardig maakt. Voor mensen zonder betaalkaart, die bijvoorbeeld in budgetbeheer zijn, verloopt de afrekening via de sociale dienst. De gemeente voorziet een tussenkomst in de kostprijs. Wie binnen het sociaal statuut valt, betaalt de helft van de normale kostprijs.

De verdeling van pakjes en goederen gebeurt emissievrij

In jouw gemeente staat de leefbaarheid voor inwoners en bezoekers op de eerste plaats. De verdeling van pakjes en grotere goederen gebeurt dus volledig emissievrij, zonder overlast voor de omwonenden en met zo weinig mogelijk voertuigen die (quasi) leeg rondrijden.

Ambitie voor de komende legislatuur

- De levering van goederen in jouw gemeente gebeurt emissievrij, in [sectoren waar de haalbaarheid is aangetoond](#).

Met deze acties kan je aan de slag

► Neem deel aan ervaringsuitwisselingen

- ▽ Leg je oor te luister bij andere steden en gemeenten en stem progressief beleid met elkaar af. Denk hierbij ook aan het [Lerend Netwerk Duurzame Stedelijke Logistiek](#) van Bond Beter Leefmilieu of de [Vlaamse Green Deal Duurzame Stedelijke Logistiek](#).

- ▽ Breng binnen jouw gemeente alle relevante stakeholders (logistieke dienstverleners, verzenders en ontvangers van goederen, zoals supermarkten en winkels) in kaart. Ga met hen in dialoog om toe te werken naar een emissievrije logistiek tegen 2030.

► Formuleer op basis van deze dialoog een heldere visie en ontwikkel een roadmap met flankerend beleid

- ▽ Denk hierbij aan testmogelijkheden voor zero-emissie voertuigen en ondersteuning bij de aankoop ervan, de uitbouw van laadinfrastructuur, de inrichting van laad- en loszones, het afbakenen van een emissievrije zone voor goederenvervoer, ...
- ▽ Geef het goede voorbeeld en start met de vergroening en verduurzaming van de eigen logistieke vloot.

► Start pilootprojecten op met lokale logistieke spelers

- ▽ Pas het geplande beleid aan op basis van deze ervaring.

► Neem duurzame belevering op in alle bestekken voor leveringen aan je gemeente

- ▽ Werk samen met onderwijsinstellingen, ziekenhuizen,... en creëer zo volume voor duurzame transporteurs.

► Voer een regelgevend kader in zodat tegen 2030 alle logistiek binnen jouw gemeente verplicht emissievrij gebeurt

Gemeente Koksijde gaat voor elektrische mobiliteit

Of het nu gaat om het onderhoud van wegen, gebouwen en openbaar groen of om logistieke ondersteuning, voor veel van die klussen zijn voertuigen nodig. Waarom dan niet kiezen voor elektrisch?

Gemeente Koksijde kocht twee elektrische voertuigen aan bij het bedrijf Edrive. Met een actieradius van iets meer dan 100 km zijn de elektrische 'Cenntro' bestelwagens perfect voor de gemeente. Hier wordt vooral rond de kerktoeren gewerkt. Kopzorgen over reikwijdte zijn niet nodig. Een van de Cenntro's wordt gebruikt door de straatvegers, om de openbare ruimte netjes te houden. De andere doet dienst bij schilderwerken van bijvoorbeeld zitbanken, gebouwen en straatbordjes.

Vanuit de gemeente klinken enkel positieve geluiden. Een elektrische bestelwagen doet alles wat een busje op fossiele brandstoffen ook kan.

Slim met energie

1. Iedereen woont en verblijft in energiezuinige gebouwen
2. Burgers kiezen voor energie in eigen handen

In jouw gemeente woont iedereen in een energiezuinige en fossielvrije woning, of je nu huurder of eigenaar bent, of je nu veel of weinig budget hebt. Daar heb je als gemeente niet alleen voor gezorgd, maar samen mét jouw inwoners. Door collectief wijken te renoveren en los te koppelen van het gas en samen hernieuwbare energie op te wekken. Ook de meeste publieke gebouwen (scholen, sportzalen, bibliotheken, cultuurhuizen, gemeentelijke administratie, ...) zijn energiezuinig en fossielvrij gebouwd of verbouwd.

Iedereen woont en verblijft in energiezuinige gebouwen

Drie ambities voor de komende legislatuur

- ▶ Er is een concreet tijdspad en financieel plan om alle publieke gebouwen energiezuinig, duurzaam en circulair te maken. De huidige vereisten voor nieuwbouw vormen hierbij een leidraad.
- ▶ Kwetsbare huishoudens kunnen tijdens hun renovatieproces een beroep doen op ontzorging en kwalitatieve begeleiding.
- ▶ Sociaal achtergestelde en/of kwetsbare wijken zijn gerenoveerd.

Met deze acties kan je aan de slag

- ▶ **Werk een renovatieplan uit voor alle publieke gebouwen, met als doel dat deze uiterlijk tegen 2050 voldoen aan fossielvrij EPC-label A**
 - ▽ Dit renovatieplan bevat een duidelijke tijdslijn en budgettering voor het uitvoeren van de werken.
- ▶ **Voorzie de nodige ondersteuning**
 - ▽ Bied voldoende kwalitatieve, hoogwaardige en onafhankelijke ondersteuning voor burgers, organisaties en KMO's en ontzorg hen zo bij het voorbereiden en uitvoeren van renovatiewerken. Werk hiervoor eventueel samen met andere lokale besturen.
- ▶ **Wijs de weg naar goede informatie**
 - ▽ Onafhankelijke spelers en/of energiehuizen begeleiden consumenten in het labyrint van premies en leningen, voorfinancieringsopties, de technische aspecten van een diepe renovatie, het lokale aanbod aan collectieve renovaties, kwaliteitsvolle aannemers, ... Besteed hierbij maximaal aandacht aan minder kapitaalkrachtigen of zij die moeilijk de weg vinden naar goede informatie.
- ▶ **Voer in sociaal achtergestelde en/of kwetsbare wijken collectieve renovatie uit tot een fossielvrij EPC label A**
 - ▽ Start deze wijkrenovaties met een grondige analyse die de kwaliteiten, knelpunten, kansen en bedreigingen van de wijk en de behoeften van de buurtbewoners in kaart brengt.
 - ▽ Werk vervolgens scenario's uit om de woonwijk collectief en diepgaand te renoveren.
 - ▽ Om de mogelijkheden voor de aanleg van een warmtenet te onderzoeken, kan je ten rade gaan bij de [inspiratiekaart warmtezonerings](#) van de VVSG.
 - ▽ Ga daarna per wijk voor het meest beloftevolle scenario (op vlak van technische haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak bij de omwonenden).
 - ▽ Voer tot slot de werken op het terrein uit.
- ▶ **Besteed extra aandacht aan sociale woningen**
 - ▽ Stimuleer de bouw van nieuwe sociale woningen die voldoen aan fossielvrij EPC-label A.
 - ▽ Zet in op (grootschalige) renovatie van bestaande sociale woningen door huisvestingsmaatschappijen.

10 gemeenten gaan samen voor energieneutraal

Met het strategische project '[Opgewekt Pajottenland](#)' slaan 10 gemeenten de handen in elkaar om energieneutraal te zijn tegen 2040. Dat wil zeggen dat de regio tegen dan zelf in haar energieverbruik kan voorzien door in te zetten op zonne-, wind- en biomassa-energie. Tegelijkertijd willen de 10 gemeentes concrete acties ondernemen om zowel de open als de bebouwde ruimte in het Pajottenland aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering.

In de eerste fase van het strategische project vonden een uitgebreide energiesysteemanalyse en landschapsstudie plaats. Met die informatie werkten de projectpartners een [gedeelde landschapsvisie](#) uit, die in kaart bracht waar welke energiebron en benutting van restwarmte ingezet kan worden. In de tweede fase van het project wordt volop gefocust op realisaties op het terrein. Wordt vervolgd.

Opgewekt Pajottenland Eindpublicatie

Jouw gemeente bruist van hernieuwbare energie. Minstens 25 % van de verbruikte energie is hernieuwbaar én lokaal. Alle inwoners, ook diegenen met weinig financiële middelen, kennen de voordelen van hernieuwbare energie. Ze weten hoe ze die zelf kunnen produceren, via eigen zonnepanelen of een lokale energietoekomst. Doordat burgers mee investeren in coöperatieve modellen zijn ze mede-eigenaar én kunnen ze meegenieten van de financiële voordelen.

Burgers kiezen voor energie in eigen handen

Drie ambities voor de komende legislatuur

- ▶ Samen met andere lokale besturen is er een [regionale ruimtelijke energiestrategie](#) ontwikkeld en beschikbaar. Die strategie heeft zones afgebakend waar ingezet zal worden op wind-, zonne-, en waterkrachtenergie én waar via een warmtenet groene warmte verdeeld zal worden.
- ▶ Bijkomende energie-infrastructuur staat op punt, als eerste stap in de regionale ruimtelijke energiestrategie.
- ▶ Burgers weten wat burger energietoekomst is en voelen zich gestimuleerd om er lid van te worden.

Met deze acties kan je aan de slag

- ▶ **Werk een regionale ruimtelijke energiestrategie uit (RRES).**
 - ▽ Doe dit samen met andere lokale besturen uit je regio en onder begeleiding van een hogere overheid.
 - ▽ Leg in deze RRES je ambities vast over de opwekkingscapaciteit van hernieuwbare energie en duid de zones aan waar de infrastructuur ingeplant zal worden.
- ▶ **Communiceer met je inwoners en de belangrijkste doelgroepen in je gemeente over de RRES.**
- ▶ **Werk een participatief plan uit zodat je maximale steun krijgt bij de verdere uitwerking.**
- ▶ **Maak de ontwikkeling van bijkomende energie-infrastructuur mogelijk.**
 - ▽ Zorg ervoor dat je burgers, en in het bijzonder zij met beperkte financiële middelen, via coöperatieve modellen mee kunnen investeren in de uitbouw van de energie-infrastructuur.

PowerUp maakt energiefacturen opnieuw betaalbaar

Kwetsbare gezinnen levenslang toegang geven tot groene én betaalbare energie: dat is de ambitie van het pilootproject Power Up in het Oost-Vlaamse Eeklo.

Een huishouden dat in crisisjaar 2022 burgerstroom afnam, heeft een energiefactuur die gemiddeld 800 euro lager ligt dan bij een commerciële speler. De enige voorwaarde om aan te sluiten bij deze burgercoöperatie? Een instapvergoeding van 250 euro. En laat dat nu net dé drempel zijn voor kwetsbare gezinnen. Een bedrag van 250 euro betalen is voor hen amper haalbaar. Met PowerUp komt de stad Eeklo met een oplossing: een voorfinanciering van die 250 euro. De eerste 20 gezinnen zijn intussen in het project gestapt. Dit aantal wordt binnenkort opgeschaald naar 100.

PowerUp biedt een enorme kans om energiearmoede op een duurzame en structurele manier aan te pakken. Het project maakt lokale hernieuwbare energie toegankelijk en betaalbaar voor zij die dat het meeste nodig hebben. En dit met een eenmalige investering die zichzelf terugbetaalt. Want op vijf jaar tijd betalen de gezinnen het geleende bedrag terug met de besparing op hun energiefactuur. Nadien worden ze officieel eigenaar en kan Eeklo het teruggestorte instapbedrag weer investeren in nieuwe kansarme gezinnen. Winwin.

Gezond en plantaardig eten met producten van eigen bodem

- 1. Gezonder eten en minder voedselverlies dankzij een succesvolle lokale voedselstrategie**
- 2. Lokale landbouwers zorgen voor meer duurzaam geteeld en gezond voedsel**

BELGISCHE SEIZOENSGROENTEN

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
AARDAPPEL	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
AARDPEER	✓	✓	✓									
AJUIN	✓	✓				✓		✓	✓	✓	✓	✓
ASPERGE					✓	✓						
AUBERGINE						✓	✓	✓	✓	✓		
BLOEMKOOI			✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
BOERENKOOI	✓	✓	✓							✓	✓	✓
BROCCOLI			✓				✓	✓	✓	✓	✓	
CHAMPIGNON	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
CHINESE KOOI								✓	✓	✓	✓	
COURGETTE									✓	✓		
DOPERWT												
KNOLSELDER	✓	✓	✓						✓	✓	✓	✓
KOMKOMMER									✓			
KOOLRABI									✓			
KROPSLA									✓	✓		
MAÏS												
MIZUNA												
RAAP	✓	✓	✓									
RADIJS		✓										
RAMENAS	✓	✓										
RODE BIET	✓	✓										
RODE- & WITTEKOOI	✓	✓										
RUCOLA												

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
PAKSOI	✓											
PALTAKOOI	✓											
PAPRIKA												
PASTINAAK	✓											
POMPOEN	✓											
POSTELEIN	✓											
PRINCESSENBOON												
PREI	✓											
SAVOOIKOOI	✓											
SCHORSENEREN	✓											
SELDER												
SNIJBOON												
SPINAZIE												
SPITSKOOI												
SPRUITJES	✓											
TOMAAIT												

Gezonder eten en minder voedselverlies dankzij een succesvolle lokale voedselstrategie

In jouw gemeente geniet iedereen van lokale, seizoensgebonden, plantaardige en gezonde voeding. Voedselwoestijnen en -moerassen - plaatsen waar mensen geen toegang hebben tot gezond voedsel - behoren in jouw gemeente tot het verleden. De succesvolle lokale voedselstrategie zorgt voor veel minder voedselverlies en dringt het gebruik van voedselverpakkingen fors terug.

Drie ambities voor de komende legislatuur

- Een [lokale voedselstrategie](#), uitgewerkt samen met stakeholders en experts, verlaagt het voedselverlies met 50% ten opzichte van 2015 en drijft het aandeel plantaardige voeding op tot 60%.
- Minstens 25% van de gemeentelijke voedingsaankopen is biologisch en fairtrade. Op eigen evenementen is alle catering veggie en de helft volledig plantaardig.
- Er is een goed uitgebouwd netwerk van verkooppunten met duurzame, gezonde en zo verpakkingsvrij mogelijke voeding.

Met deze acties kan je aan de slag

► Ontwikkel een lokale voedselstrategie

- ▽ Start met het verzamelen van relevante stakeholders en data.
- ▽ Besteed in het bijzonder aandacht aan scholen, woonzorgcentra en kwetsbare groepen.

► Voer een nulmeting uit

- ▽ Breng de [voedselverspilling](#), [voedselwoestijnen en -moerassen](#) rond scholen en kwetsbare woonbuurten in kaart, net als het aanbod van plantaardige, biologische en fairtrade voeding in lokale supermarkten en restaurants.

► Bied ondersteuning aan handelaars

- ▽ Ondersteun lokale handelaars (bakkers, voedingswinkels,...), [lokale bedrijven](#) (supermarkten, voedingsbedrijven, ...) en [grootkeukens](#) bij het in kaart brengen van hun voedselverspilling en moedig meetbare doelstellingen aan.
- ▽ Bied hen [tools](#) aan om hun klanten te informeren en te sensibiliseren over het probleem van voedselverspilling.

► Zet de lokale voedselstrategie verder op punt (inclusief meetbare doelstellingen)

- ▽ Voorzie de nodige financiële middelen om de acties in je lokale voedselstrategie uit te voeren.

► Lanceer je lokale voedselstrategie en maak deze breed bekend bij je bevolking

► Let op bestekken

- ▽ Creëer [bestekken](#) voor gemeentelijke aanbestedingen die aansluiten bij de doelstellingen van je voedselstrategie en zorg ervoor dat deze standaard toegepast worden.

► Zet in op plantaardige en biologische voeding

- ▽ Bied in alle overheidsinstellingen (cultuurhuizen, ziekenhuizen, scholen, gemeentekantine, etc.) standaard minstens één volledige plantaardige en biologische maaltijd aan die goedkoper is dan een gelijkwaardige niet-plantaardige en niet-biologische maaltijd.
- ▽ Streef waar mogelijk naar een aandeel van 30 % plantaardige en biologische maaltijden.
- ▽ Stimuleer supermarkten, restaurants en andere voedingskanalen om meer plantaardige, bio en fairtrade voeding aan te bieden aan een competitieve prijs
 - ▷ Geef hen financiële voordelen, door

lagere gemeentebelastingen of via een subsidie.

- ▷ Zet hen in de kijker met gerichte communicatie en geef prioriteit aan de hotspots op basis van de voedselmoerasindex.

Stad Roeselare vermindert voedselverspilling in zorginstellingen

Stad Roeselare heeft een [strategie](#) ontwikkeld tegen voedselverspilling, voor drie van haar zorginstellingen (het ziekenhuis AZ Delta en de woonzorgcentra Sint Henricus en De Hovenier). Want net in de zorgsector neemt voedselverspilling grote proporties aan. De stad startte dit project met een nulmeting, die de omvang van de voedselverspilling in kaart bracht. Daarna werden een aantal strategische workshops georganiseerd met de sleutelfiguren van de drie instellingen. Die leverde heel wat nieuwe inzichten op. Vooral op vlak van maaltijdspreiding, portiegrootte en menuvoorkeuren bleek er heel wat ruimte voor verbetering. In overleg met de diëtisten worden de ideeën nu stap voor stap in de praktijk gebracht. Het potentieel is enorm. Niet alleen kunnen tientallen tonnen voedselverspilling vermeden worden. Ook op financieel vlak kan dit tienduizenden euro's helpen besparen.

9. Cipolla rossa pallida
10. Carota gialla lunga
11. Carota rossa corta precoce
12. Carota rossa lungo
13. Rapanello rosa tondo precoce
14. Rapanello rosa tondo ordinario
15. Rapanello rosa ½ lungo
16. Rapanello ½ lungo scar
17. Rapanello rosa lungo

In jouw gemeente is biologisch en agro-ecologisch geteeld voedsel dat via een korte keten tot bij de consument geraakt ruim beschikbaar. Lokale vermarkting en verkoop aan eerlijke prijzen steunen de landbouwers om hun werk economisch rendabel te houden.

Lokale landbouwers zorgen voor meer duurzaam geteeld en gezond voedsel

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Concrete initiatieven zorgen ervoor dat landbouwgronden in eigen bezit ook zoveel mogelijk in eigen bezit blijven.
- Samen met de landbouwers die werken op de gronden van de gemeente is de transitie naar duurzame landbouw ingezet.

Met deze acties kan je aan de slag

► Analyseer de landbouwgronden van je gemeente

- ▽ Stel aan de hand van een data-analyse en een bevraging een inventaris op van de aanwezige teelten, de pachtcontracten en -termijnen, de verschillende afzetvormen (naar veiling, naar verwerkend bedrijf, lokale vermarkting rechtstreeks naar lokale winkel of consument, zelfoogst, ...), het gebruik van kunstmest en pesticiden, de biologische certificatie of de toepassing van agro-ecologische principes.
- ▽ Breng ook de leeftijd van de landbouwers in kaart en vraag na of er opvolging voorzien is.

► Bewaar landbouwgronden

- ▽ Voer een bewarend beleid uit waarbij geen landbouwgronden verkocht worden, tenzij dat past in de ontwikkeling van specifieke natuur-, water- of bosdoelen.

► Ga in overleg met (vertegenwoordigers van) de landbouwers die actief zijn op de gemeentelijke landbouwgronden

- ▽ Bespreek hun langetermijnplannen en de ondersteuning die jij en andere actoren/overheden kunnen bieden bij de overstap naar of de verdere ontwikkeling van duurzame landbouwprincipes.
- ▽ Kijk hierbij ook naar de contractvorm (cfr. [juridische analyse in opdracht van De Landgenoten](#)) die je bestaande en nieuwe landbouwers aanbiedt.

► Neem, op basis van eerdere analyses, concrete initiatieven om het voortbestaan, de omschakeling én de verdere verduurzaming van bestaande landbouwbedrijven te ondersteunen

- ▽ Dit helpt een binding met de lokale consument te creëren en lokale markten uit te breiden, waardoor landbouwbedrijven ingebed worden in het [lokale en regionale circulaire voedsellandschap](#).

► Houd bij het verlenen van vergunningen op gemeentelijke landbouwgronden zoveel mogelijk rekening met de concrete behoeften van landbouwers

- ▽ Ook de vergunningverlening kan maximale ontzorging en ondersteuning bieden in de verdere stappen naar duurzame voedselproductie.

De zelfpluk-moestuin aan de stadsrand van Aalst

[De Hoezekouter](#) is een 'stadsCSA', op wandelafstand van het centrum van Aalst. Hier teelt bioboer Dirk voor omwonenden, die er zelf hun groenten, kruiden en fruit kunnen oogsten. Een ploeg actieve oogstaandeelhouders ondersteunt mee de uitbating van de zelfpluk-moestuin.

De stad Aalst heeft, als eigenaar van de grond, met boer Dirk een 9-jarige overeenkomst gesloten, die één keer verlengbaar is. Aan de uitbouw en exploitatie hangt voor geen van de partijen een vergoeding vast. Als enige voorwaarde geldt dat biologisch telen een absolute must is.

Een lokale en circulaire economie zonder verspilling van grondstoffen

- 1. Circulaire maakindustrie en herstelbedrijven zijn de norm**
- 2. Publieke aanbestedingen zijn groen en circulair**
- 3. Geen afval en zwerfvuil in jouw gemeente**

Circulaire maakindustrie en herstelbedrijven zijn de norm

In jouw gemeente zijn bedrijven circulair: ze gebruiken minder grondstoffen, houden producten langer in omloop en ontwerpen met herstelbaarheid en herbruikbaarheid in gedachten. Burgers kunnen in repaircafés en deelwinkels terecht om materiaal uit te lenen en huishoudtoestellen, (tuin)gereedschap en meubilair te laten herstellen.

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Jouw gemeente heeft een duidelijk routepad richting de circulaire maakindustrie en herstel- en deeleconomie. Dit routepad bevat ambities én concrete maatregelen om KMO's om te vormen tot circulaire bedrijven. Ook het potentieel van lokale herstelbedrijven is onderzocht.
- De eerste stappen zijn gezet om herstel- en deelbedrijven te huisvesten en te ondersteunen, waar nodig in samenwerking met buurgemeenten.

Met deze acties kan je aan de slag

► Werk een routepad uit naar een circulaire maakindustrie

- ▽ Doe dit samen met KMO's in jouw gemeente en maak het zo concreet mogelijk, zodat bedrijven er effectief mee aan de slag kunnen. Bied actieve ondersteuning.
- ▽ Analyseer de grondstoffenstromen en breng ze in kaart.
- ▽ Begeleid bedrijven in hun zoektocht en match ze met elkaar.
- ▽ Teken een strategie (10 jaren-plan) uit om logistieke en infrastructurele zaken te kunnen plannen.

► Stimuleer lokale herstel- en deelbedrijven

- ▽ Bekijk de praktische haalbaarheid om in jouw gemeente lokale herstel- en deelbedrijven op te starten. Werk hiervoor eventueel samen met buurgemeenten.
- ▽ Focus op nabijheid en toegankelijkheid voor je burgers en tracht dit te integreren met de sociale economie, zoals bv. al in Kringwinkels gebeurt.
- ▽ Ondersteun burgers die zelf initiatieven willen uitrollen binnen de deel- en hersteleconomie.

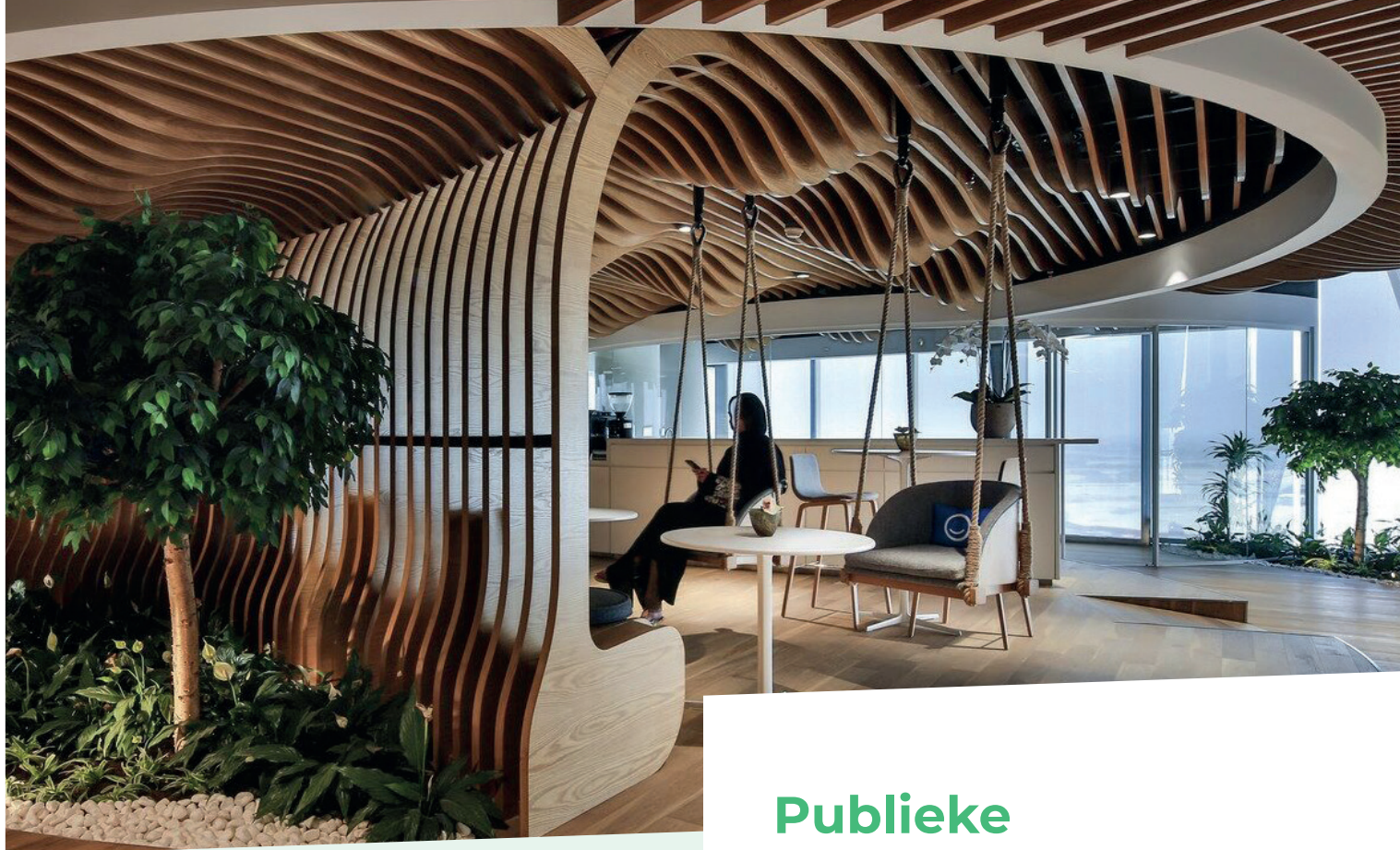
Circulaire bouwhub Utrecht

De [circulaire bouwhub](#) is – mede dankzij haar centrale ligging in Utrecht – hét centrum voor op- en overslag van gebruikte bouwmaterialen die demontageteams uit ontmantelingsprojecten haalden. Al deze materialen worden hier verzameld, schoongemaakt, eventueel bewerkt en nadien weer ingezet voor andere (bouw) projecten.

Aan de hub is ook een volwaardige houtwerkplaats verbonden, waar sloop- en resthout tot nieuw houten bouw materiaal verwerkt wordt. Het 'off-site' bewerken van materialen helpt tijd winnen op de ontmantelingslocatie, wat voor meer hergebruik van hoogwaardig materiaal zorgt zonder dat de projectplanning in het gedrang komt.

De hub speelt ook een belangrijke sociale rol. Al tijdens de bouw van het project konden vijf jongeren er werken en leren. Het totaal aantal werk-leerplekken zal nog oplopen tot maximaal 15. Uiteraard is de circulaire bouwhub zelf ook gemaakt uit circulaire materialen: van beplating tot constructiestaal en isolatiemateriaal. Een mooi voorbeeld van hoe bouwen met gebruikte materialen wél kan.

Jouw gemeente koopt enkel nog circulaire en koolstofarme materialen en producten aan. Alle aanbestedingen gebeuren volledig volgens de principes van circulariteit, ook bij infrastructuurwerken.

Met deze acties kan je aan de slag

- ▶ **Maak een analyse van het huidige aankoopbeleid**
 - ▽ Breng hierbij de kostprijs en materialenimpact in kaart.
 - ▽ Licht ook de lastenboeken van publieke aanbestedingen door in functie van de principes van circulariteit en hersteleconomie.
- ▶ **Stel criteria op die circulaire & groene producten in publieke aanbestedingen stimuleren**. Bouw hiervoor verder op de leidraden die al door de Vlaamse overheid uitgewerkt zijn.
- ▶ **Zet volop in op leasing**
 - ▽ Focus op leasing en werk belemmeringen weg (zoals gemeentelijke aankopen van (elektrische) wagens, fietsen, laptops,...).

Publieke aanbestedingen zijn groen en circulair

Twee ambities voor de komende legislatuur

- ▶ Jouw gemeente neemt een voortrekkersrol op door in publieke aanbestedingen de principes van circulariteit en lokale hersteleconomie centraal te stellen, in het bijzonder bij [infrastructuurwerken](#).
- ▶ Het gemeentelijk aankoopbeleid (zowel de financiën - bv. op basis van de Green Taxonomy - als de CO₂-impact) is in kaart gebracht en het is duidelijk welke producten als eerste aangepakt moeten worden.

Jouw gemeente blinkt uit in hoe weinig afval ze produceert. Er slingert nagenoeg geen zwerfvuil rond in de straten en dat is in de eerste plaats te danken aan de sterke afvalpreventie. Kwalitatief en slim aankopen, herstellen, delen en hergebruiken vormen in jouw gemeente de basis. Onvermijdelijk afval wordt gesorteerd en zoveel mogelijk tot nieuwe grondstoffen gerecycleerd. Daar kan elke bewoner van meegenieten.

Geen afval en zwerfvuil in jouw gemeente

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Jouw gemeente streeft naar een vermindering van 30% van het afval van huishoudens, bedrijven en scholen, in lijn met de Vlaamse reductiedoelstellingen rond huishoudelijk afval. Het totaal aan restafval - afval dat niet gerecycleerd, maar wel verbrand wordt - bedraagt per jaar maximaal 100 kg per inwoner. De hoeveelheid zwerfvuil daalt maximaal verder, met 40% tegen 2030.
- Het noodzakelijke terugdringen van afval gaat samen met een betere levenskwaliteit voor inwoners, door in te zetten op slimme aankopen, verbindende initiatieven en een nette, aangename leefomgeving.

Met deze acties kan je aan de slag

► Maak werk van statiegeld

- ▽ Word (of blijf) lid van de [statiegeldalliantie](#) om zo snel én efficiënt zwerfvuil te voorkomen. Blijf bestaande initiatieven die afval vermijden steunen.

► Hou vast aan het Vlaams Lokaal Materialenplan

- ▽ Bepaal hoe jouw gemeente kan voldoen aan het overkoepelende Vlaams Lokaal Materialenplan en welke afvalvermijdingsacties de levenskwaliteit van je inwoners maximaal verbeteren.
- ▽ Een aantal mogelijke acties:
 - Schakel afvalcoaches in die inwoners helpen om de nieuwe bio-afvalzak goed te gebruiken en slimmer aan te kopen. Dat verlaagt niet enkel de afvalproductie, het levert ook voordelen op in de portemonnee.
 - Zorg voor een frequentie van afvalophaling die inwoners maximaal ontlast én aanzet om correct te sorteren.
 - Ondersteun jonge gezinnen met een premie voor de aankoop van herbruikbare luiers of voor huur- en wasdiensten. Dit kan tot 11,5% in het totale afvalgewicht besparen.
 - Ondersteun de opstart van re-use initiatieven in je gemeente, zoals Gent dit bijvoorbeeld deed met de lancering van herbruikbare bekers voor meeneemkoffie en -soep.
 - Beloon inwoners en bedrijven die minder afval produceren met progressieve tarieven. Wie meer afval aanbiedt, betaalt op jaarbasis meer. Wie minder afval aanbiedt, plukt hier de voordelen van.

- Maak burgers warm voor de vele voordelen van hergebruik-, herstel- en deelinitiatieven. Duid medewerkers van de gemeente en kringwinkels, lokale BV's of spilfiguren van de gemeenschap aan als ambassadeurs.
- Maak het makkelijker om verpakkingsafval voor voedsel te vermijden. Geef burgers de kans om verpakkingsvrije winkels te openen in leegstaande gebouwen en stel een actieplan op voor een afvalvrije wekelijkse markt. Werk samen met Mooimakers om zwerfvuil maximaal te vermijden en ondersteun scholen en clubs met sensibilisatiecampagnes.
- Bied inwoners via mobiele minicontainerparken de kans om zich te voet van groter afval te ontdoen en met de parkwachter te spreken.
- Deel via het [Lerende Netwerk Afvalbeleid](#) kennis en inzichten met andere lokale besturen.

► Recycleer afval tot nieuwe grondstoffen

- Onderzoek hoe jouw gemeente voordeel haalt uit het recyclen van afval tot nieuwe grondstoffen, zodat correct sorteren zo aantrekkelijk mogelijk wordt. Denk hierbij aan kwalitatieve compost en potgrond, lokale upcycled producten, een aandeel in winst voor recycled plastic, warmtenetten, etc. Een kleine nuance: het voordeel mag niet aanzetten tot zoveel mogelijk afval voor recycling produceren.
- Volg jaarlijks op hoe het afval en zwerfvuil in jouw gemeente afneemt en stuur bij.
- Vraag indien nodig extra beleidsondersteuning aan bij Mooimakers en Vlaanderen Circulair.

Duurzaam gebruik van de open en bebouwde ruimte

1. De bouwshift is een feit
2. Inwoners genieten van een levendige en dichte woonkern

In jouw gemeente is de bouwshift een feit. Door nieuwe bebouwing in stads- en dorpscentra in te passen, is het extra ruimtebeslag in de open ruimte volledig stopgezet. Komt er toch nieuwe bebouwing in de open ruimte? Dan geeft jouw gemeente dit terug aan de natuur of de landbouw door elders een evenwaardige oppervlakte te ontharden.

De bouwshift is een feit

Drie ambities voor de komende legislatuur

- Een gemeentelijk Beleidsplan Ruimte helpt de bouwshift lokaal waar te maken.
- Tegen 2030 is het bijkomende ruimtebeslag teruggedrongen tot maximaal 2 ha/dag. Netto is minstens 10% van de verharde oppervlakte in het buitengebied onthard (t.o.v. referentiejaar 2015).
- Bouwen in overstromingsgebied is onmogelijk. Water krijgt weer een plaats, ook in de bebouwde kom, door de aanleg van wadi's en andere waterpartijen die toegankelijk zijn voor de bewoners.

Met deze acties kan je aan de slag

► Werk een gemeentelijk Beleidsplan Ruimte uit

- ▽ Benoem hierin concreet en ruimtelijk welke woon- en economische zones verdicht dienen te worden en leg ook de te ontharden zones vast.
- ▽ Geef aan welke slecht gelegen bouwgronden, woonuitbreidingsgebieden en industriezones herbestemd worden tot open ruimte. Weeg hierbij de kernwaarde (ligging ten opzichte van centra en diensten) af tegen de bestaande natuurwaarde en de nood aan groene ruimte. Maak actief werk van herbestemming naar bos- en natuurgebieden en gebieden voor korte keten landbouw.

► Gebruik het budget uit het Openruimtefonds

- ▽ Met dit fonds kan je de planschade bij de herbestemming naar open ruimte betalen.
- ▽ Je kan ook rekenen op het gemeentelijk bouwshiftfonds van het college van burgemeester en schepenen, dat gemeenten in staat stelt om de nodige herbestemmingen binnen haar grondgebied te financieren. De gemeente reserveert jaarlijks 50 euro per inwoner voor dit fonds.

► Stel een bouwcode op

- ▽ Stimuleer in deze bouwcode het opdelen van grote woningen en streef zo naar verdichting.
- ▽ Zet in deze bouwcode ook in op extra ingrepen rond klimaatadaptatie (ontharden, ruimte voor waterinfiltratie,...) en op meer groen in de wijken.
- ▽ Schep een kader voor experimentele bouw- en woonprojecten.

► Voer een groennorm in

- ▽ Om werk te maken van aangename woonwijken gaat verdichten hand in hand met vergroenen, ook bij dichtere bebouwing. Voer een minimale groennorm in en behoud bestaand groen. De 3-30-300 regel geeft het goede voorbeeld: iedereen kan vanuit zijn woning 3 bomen zien, 30% van de straten in de wijk zijn ingenomen door bladerdek van bomen en op 300 meter afstand ligt een buurtpark.

► Stimuleer burenparticipatie

- ▽ De versnipperde eigendomsstructuur

maakt het vaak moeilijk om op individuele percelen aan kwalitatieve verdichting te werken. Organiseer een sensibiliseringscampagne en steunmaatregelen voor burensamenwerking aan kwalitatieve verdichting werken.

► Plaats ontharding en vergroening voorop bij openbare werken

- ▽ Zorg over alle gemeentelijke openbare werken heen jaarlijks voor 20% netto-ontharding en -vergroening, in vergelijking met de oorspronkelijke situatie. Zo gebruikt jouw gemeente maximaal het (budgetefficiënte) momentum van riolerings- en andere infrastructuurwerken om het openbaar domein klimaatadaptief in te richten.

► Zet de eigen gronden en gebouwen van je gemeente strategisch in om een lokale bouwshift te ondersteunen (en verkoop ze niet langer om de gemeentekas aan te vullen.)

Minder leegstand en betaalbaar wonen als topprioriteit

Pandschap Rivierenland, een coöperatieve vennootschap in Mechelen, streeft naar minder leegstand en meer betaalbaar wonen. Het initiatief, opgericht door de stad Mechelen, het Sociaal Verhuurkantoor (SVK) en burgerbewegingen Klimaan en Welcome, wil leegstaande of verwaarloosde panden renoveren en jaarlijks vijftien van deze woningen beschikbaar stellen voor kwetsbare gezinnen. Het project moet een einde maken aan de leegstand van 270 Mechelse woningen én kwetsbare huurders meer mogelijkheden bieden om een betaalbare en energie-efficiënte woning te vinden.

Pandschap Rivierenland wil eigenaars van leegstaande of verwaarloosde panden overtuigen om hun eigendommen energie-efficiënt te renoveren en ter beschikking te stellen van het SVK. Het Sociaal Verhuurkantoor zorgt op haar beurt minstens negen jaar lang voor de woningen. Zo worden eigenaars ontzorgd, wordt leegstand aangepakt en betaalbaar wonen mogelijk gemaakt.

De stad gebruikt stedelijke inventarissen om geschikte panden te vinden en hoopt via contacten met burgers gedeeltelijke leegstand te detecteren (bv. op de bovenverdiepingen van winkels).

In jouw gemeente is wonen betaalbaar en duurzaam. Inwoners genieten van dichte en groene kernen en een fijne plek om te wonen, winkelen en leven.

Inwoners genieten van een levendige en dichte woonkern

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Minstens de helft van de nieuwe ontwikkelingen gebeurt in de bestaande ruimte in de woonkernen. Elke nieuwe ontwikkeling gaat hand in hand met extra vergroening.
- De structurele leegstand van gebouwen is volledig weggewerkt.

Met deze acties kan je aan de slag

► Stel een beleidsprogramma voor verdichting op

- ▽ Stimuleer en versnel de verdichting in je gemeente met een aangepast beleidsprogramma. Dit programma moet ervoor zorgen dat de verdichting in bestaande wijken vlotter verloopt dan nieuwbouw in open ruimte. Zet in op overleg en participatie met buurtbewoners om het draagvlak te vergroten.

► Pak brownfields en leegstand aan

- ▽ Maak een inventaris van bestaande leegstaande gebouwen en brownfields.
- ▽ Identificeer voor elk van de leegstaande gebouwen en brownfields de kans op nieuwe ontwikkeling.
- ▽ Werk structurele leegstand weg door de heffing op leegstand te verhogen en herinvulling te stimuleren via premies.
- ▽ Sluit [brownfieldconvenanten](#) af om de brownfields in je gemeente te herontwikkelen.

► Pas de gemeentelijke bouwcode aan

- ▽ Voer een regeling in voor '[wonen boven winkels](#)' zodat leegstaande verdiepingen boven winkels een invulling als appartement of werkruimte krijgen.
- ▽ Pas de gemeentelijke bouwcode aan zodat er geen problemen zijn bij het vergunnen van gemeenschappelijke woonvormen zoals [cohousing en nieuwe woonvormen zoals de tweegezinswoning](#).
- ▽ Verbied de ontwikkeling van nieuwe baanwinkels door het afbakenen van [kernwinkelgebieden en winkelarme gebieden](#). Nieuwe winkels kunnen enkel nog in het centrum bijgebouwd worden.

Tivoli Greencity maakt wonen op maat van de toekomst mogelijk

De Brusselse ecowijk Tivoli GreenCity werd in 2019 ingehuldigd. Een toonbeeld van innovatie en gemeenschapsgericht wonen, dat een jaar later al de titel wegkaapte van 'duurzaamste wijk ter wereld', een initiatief van BREEAM.

De wijk in Laken strekt zich uit over 4,5 hectare en huisvest tal van vooruitstrevende initiatieven. Een daarvan is Greenbizz: een park voor kleine en middelgrote ondernemingen, een fablab en een incubator voor duurzaam en innovatief ondernemerschap. Kortom, alles onder één dak. Tivoli GreenCity telt ook zo'n 400 passieve en nulenergiewoningen, twee kinderdagverblijven, detailhandel en diverse gemeenschappelijke ruimten.

Opmerkelijk is de samenwerking tussen citydev.brussels en Community Land Trust Brussels (CLTB). CLTB legt zich toe op het ontwikkelen van betaalbare woonprojecten op gemeenschapsgronden in Brussel en heeft een perceel verworven binnen Tivoli Green City. Het doel? Hun visie van inclusief en betaalbaar wonen in de praktijk brengen. Deze inspirerende samenwerking biedt een innovatief antwoord op de groeiende wooncrisis. Extra bijzonder is het feit dat CLTB-leden en toekomstige bewoners van de woningen via een participatieprocedure betrokken werden om hun inbreng te geven.

Plaats voor water en natuur

1. Groenblauwe netwerken verbinden bestaande natuur- en bosgebieden
2. Beschermd bos en natuur in ieders buurt
3. Kwetsbare en bedreigde dier- en plantensoorten voelen zich opnieuw goed
4. Natuurinclusief bouwen en opwaardering van privaat en publiek groen
5. Een toekomstgericht waterbeleid

Foto: Wim Dirckx

Groenblauwe netwerken verbinden bestaande natuur- en bosgebieden

Jouw gemeente heeft een fijnmazig netwerk van groene verbindingen en waterlopen uitgebouwd, dat dwars door de open ruimte en de bebouwde kernen loopt. Dit groenblauwe netwerk zorgt voor een ecologische verbinding tussen de grotere natuurgebieden buiten en de kleinere groene zones in of nabij woonkernen. In de meeste waterlopen van jouw gemeente kan veilig gezwommen worden.

Drie ambities voor de komende legislatuur

- ▶ Er is een duidelijk plan voor de realisatie van het groenblauwe netwerk in jouw gemeente, als onderdeel van het Beleidsplan Ruimte.
- ▶ De ontharding van de vele wegen in het buitengebied én de omvorming ervan tot onverharde trage wegen is een belangrijk speerpunt.
- ▶ De realisatie van de belangrijkste natuur- en waterverbindingen schiet goed op. Ook het water wordt in samenwerking met de waterbeheerders aangepakt.

Met deze acties kan je aan de slag

► Stel een plan op voor een groenblauw netwerk in jouw gemeente

- ▽ Betrek je belangrijkste lokale stakeholders (natuurbeheerders, landbouwers en bewoners) maximaal om het draagvlak te verhogen.
- ▽ Besteed aandacht aan de uitbouw van een groen speelweefsel, dat openbare speelplekken en informele ontmoetingsruimten voor de jeugd via trage en veilige wegen met elkaar verbindt.
- ▽ Bekijk de mogelijkheden van ontsnipperingsmaatregelen, zoals ecoducten en ecoduikers.
- ▽ Onderzoek welke ingebuisde waterlopen weer opengelegd en natuurlijk ingericht kunnen worden.
- ▽ Zet je concrete realisaties in de kijker zodat je burgers geënthousiasmeerd worden door de veranderingen en zich aangezet voelen om hetzelfde te doen.

► Onthard wegen

- ▽ Beslis welke verharde wegen opnieuw onthard kunnen worden. Het [Remove-project](#) toont aan dat zowat elke Vlaamse gemeente lokale wegen zonder adressen of verbindende functies telt en onderzocht het onthardingspotentieel van die overbodige lokale wegen. Landelijke wegen selectief ontharden en omzetten in trage wegen levert zowel op vlak van mobiliteit als van open ruimte (ontharding) belangrijke winst op.

► Verbeter de waterkwaliteit

- ▽ Neem initiatieven om de waterkwaliteit te verbeteren, in de eerste plaats door het probleem van overstorten aan te pakken. Zorg voor voldoende zwemzones in open water, eens de waterkwaliteit het toelaat. Zet in deze zones, samen met waterbeheerders, in op het meten van de waterkwaliteit.

Sint-Niklaas ontwikkelt straat van de toekomst

De Kardinaal Cardijnlaan in Sint-Niklaas ondergaat een radicale transformatie met het 'Straat van de Toekomst'-project. Het project startte vanuit de vernieuwing van de riolering, maar is veel meer dan dat. De straat wordt een groene oase met waterpartijen, ontmoetingsruimtes en prioriteit voor lokaal en traag verkeer. Ontharding en vergroening staan centraal, met regenwateropvang in bovengrondse buffers. De straat verandert in een woonerf met eenrichtingsverkeer voor gemotoriseerde voertuigen.

Sint-Niklaas omarmt het lobbenstadmodel en de Kardinaal Cardijnlaan dient als centrale groenblauwe ader. Het resultaat is een groene, klimaatbestendige openbare ruimte op mensenmaat, klaar voor de toekomst. Het ontwerp integreert groen, water, recreatie en ontmoeting, met speel- en rustplekken, kleine pleinen en groene zones. Een breed betonnen pad bevordert zachte mobiliteit, terwijl een karrespoor of smal pad voor de toegankelijkheid van woningen zorgt.

Jouw gemeente telt 30% effectief beschermd natuur- en bosgebied, zoals voorzien in de Europese biodiversiteitsstrategie. Alle waardevolle zonevrije bossen op het grondgebied zijn beschermd en het maximaal potentieel aan extra bos en natuur is gerealiseerd! Jouw gemeente kocht gronden aan voor nieuwe natuurgebieden en vergrootte de bestaande natuurgebieden.

Beschermd bos en natuur in ieders buurt

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Een lokaal bosbeschermings- en uitbreidingsplan staat op punt. De aanplanting van nieuwe bossen is gestart én de meest waardevolle zonevrije bossen zijn beschermd.
- Er is een gemeentelijk aankoopbeleid voor gronden voor natuurgebieden.

Met deze acties kan je aan de slag

► Stel een lokaal bossenplan op

- ▽ Werk een lokaal bosbeschermings- en uitbreidingsplan uit. Dit plan geeft aan welke zonevreemde bossen prioritaire bescherming nodig hebben en waar bosuitbreiding wenselijk is.
- ▽ Duid gemeentegronden aan die ingezet kunnen worden voor de bosuitbreiding en/of voer een aankoopbeleid in prioritaire bebossingszones. Streef hierbij naar een nettotoename van bos in jouw gemeente.
- ▽ Reserveer de nodige financiële middelen voor deze bescherming en uitbreiding.

► Bescherm zonevreemde bossen

- ▽ Zorg voor een planmatige bescherming van de belangrijkste zonevreemde bossen op jouw grondgebied.
- ▽ Lever nog zo weinig mogelijk vergunningen af om te ontbossen en werk een ambitieuze lokale compensatieregeling uit. Trek de bosbehoudsbijdrage fors op om ontbossing te ontraden en voorzie een boscompensatie binnen de prioritaire bebossingszones.

► Ondersteun particuliere bossen

- ▽ Moedig particulieren en bedrijven actief aan om te bebossen in prioritaire zones of voorzie extra subsidies (al dan niet in prioritaire zones).
- ▽ Verwijs op je website naar de juiste contactpersoon in jouw gemeente, bosteller.be of partners die hierbij kunnen helpen.

► Voer een actief aankoopbeleid

- ▽ Gebruik de eigen gronden voor extra bebossing en koop, als de kans zich voordoet, proactief gronden aan voor meer natuur in jouw gemeente.
- ▽ Zet naast eigen aankopen ook in op subsidies voor aankopen door natuurverenigingen.

► Natuurbeheer op gemeentegronden

- ▽ Geef het beheer van gemeentelijke gronden door aan de lokale natuurvereniging, zodat zij samen met hun vrijwilligers het natuurbeheer op zich kunnen nemen. Dit creëert een groter draagvlak voor natuur en is voordeliger dan het beheer aan de gemeentelijke groendienst over te laten.

In jouw gemeente is de biodiversiteit er stevig op vooruit gegaan. De kwetsbare dier- en plantensoorten zijn beschermd en bevinden zich in goede conditie. Ook andere dieren en planten voelen zich weer goed op het grondgebied van jouw gemeente.

Kwetsbare en bedreigde dier- en plantensoorten voelen zich opnieuw goed

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Tegen 2030 heeft jouw gemeente een soortenplan uitgewerkt en geoperationaliseerd.
- Voor de meest bedreigde dier- en plantensoorten zijn op het terrein beschermingsmaatregelen genomen.

Met deze acties kan je aan de slag

► Werk een **soortenplan** uit voor jouw

gemeente. Het soortenplan is bedoeld om de biodiversiteit in jouw gemeente te laten toenemen.

- ▽ Geef in dit plan aan welke extra acties nodig zijn voor de populaties van kwetsbare plant- en diersoorten. Focus niet enkel op acties voor specifieke soorten, maar ook op bepaalde plaatsen of soorten die aangetrokken kunnen worden.
- ▽ Het soortenplan is aanvullend aan de Biologische Waarderingskaart en geeft een beeld van welke zeldzame planten en dieren in welke 'biotopen' leven en of ze in goede kwaliteit verkeren.
- ▽ Het plan bevat ook een stappenplan voor het transport van gewonde, zieke of verzwakte dieren, afgestemd op de opvangcentra in de regio.
- ▽ Betrek burgers, landbouwers en ondernemers maximaal bij de uitvoering van het soortenplan. Zij hebben vaak tools om de bescherming van soorten te ondersteunen, zoals het voorzien van nestgelegenheid voor zwaluwen en overwinteringsplaatsen voor vleermuizen, de aanleg van poelen voor amfibieën, het ecologisch beheer van tuinen en grasperken,...

► Neem een licht- en duisternisplan op in je soortenplan.

Met de komst van energiezuinige led-verlichting is een licht- en duisternisplan nog belangrijker geworden. Sommige led-verlichting is namelijk nog schadelijker voor de natuur.

- ▽ Evalueer per locatie hoe vaak en hoeveel er verlichting gewenst is en zet volop in op bewegingssensoren en gerichte lichtstromen.
- ▽ Houd bij evenementen rekening met de negatieve effecten van geluid en verlichting op fauna tijdens cruciale maanden (bv. broedseizoen).

► Houd rekening met nieuwe wilde diersoorten

- ▽ De terugkeer van voorheen verdwenen wilde dieren - zoals de wolf, de bever,... - kan voor problemen zorgen wanneer de omgeving hier niet op aangepast is. Denk bijvoorbeeld aan niet-wolfwerende omheiningen.
- ▽ Neem als gemeente proactief je verantwoordelijkheid door correct te informeren en preventieve en adaptieve maatregelen te ondersteunen. Zo ontmijn je mogelijke conflicten, die onvermijdelijk het draagvlak voor natuurbeleid verkleinen.

Foto: Wim Dirckx

Natuurinclusief bouwen en opwaardering van privaat en publiek groen

Private tuinen, openbaar groen en semipublieke groene zones rond ziekenhuizen of bedrijven zijn in jouw gemeente biodivers ingericht. Ze vormen als het ware groene stapstenen in een netwerk voor natuur. Bij elke nieuwbouw of verbouwing staat een natuurinclusieve aanpak voorop. Private kavels zijn maximaal onthard en bieden ruimte voor afkoppeling en infiltratie van regenwater.

Drie ambities voor de komende legislatuur

- Jouw gemeente ondersteunt haar burgers om groenblauwe tuinen te realiseren en stimuleert hen om tuinen maximaal te ontharden, biodivers in te richten met streekeigen soorten en ruimte te voorzien voor regenwaterinfiltratie.
- De gemeentelijke bouwcode voorziet maatregelen voor natuurinclusief bouwen, zoals inbouwnestkasten voor vleermuizen of gierzwaluwen.
- Er is één schepen exclusief bevoegd voor privaat groen.

Met deze acties kan je aan de slag

► Sensibiliseer en stimuleer je inwoners om hun eigen perceel te ontharden en de tuin biodivers en klimaatadaptief in te richten

- ▽ Verbreed het bouwadvies tot een klimaatadaptatie-advies.
- ▽ Voer een verhardingstaks of een onthardingspremie in, gekoppeld aan het gemeentelijke bouwreglement.
- ▽ Herinvesteer de opgehaalde middelen in vergroenings- en onthardingsmaatregelen.
- ▽ Stimuleer de oprichting van een 'voortuinbrigade', die, naar analogie met de 'geveltuinbrigade', mensen ontzorgt bij het ontharden in de voortuin.

► Ga voor een wijk- of straatgerichte aanpak

- ▽ Gebruik straatwerken om meteen ook voortuinen te vergroenen via (gesubsidieerde) groepsaankopen.
- ▽ Stimuleer straten of wijken om een soort te adopteren en hier gunstige omstandigheden voor te creëren.
- ▽ Werk samen met het lokale middenveld, dat advies, ondersteuning of hulp kan bieden.

► Stel een onthardingsambtenaar aan

- ▽ Een onthardingsambtenaar ziet erop toe dat bij openbare werken en de heraanleg van publieke ruimte ingezet wordt op onthardingsmaatregelen, zodat minstens 30% van de versteende omgeving weer doorlaatbaar wordt.
- ▽ Deze onthardingsambtenaar kan rekenen op een multidisciplinair team van landschapsarchitecten, ecologen en waterdeskundigen.
- ▽ Voor kleinere gemeenten kan dit een coördinator via het Regionaal Landschap zijn.

► Werken een puntensysteem uit

- ▽ Stel een [puntensysteem](#) op voor natuurinclusief bouwen, naar Nederlands model.
- ▽ Bouwers en verbouwers kunnen zelf kiezen welke maatregelen ze nemen, zolang ze het minimale aantal punten behalen.

► Stimuleer groen op bedrijventerreinen

- ▽ Moedig een systeem van 'parkmanagement' aan voor de volledige buitenruimte: de parking, de groenblauwe buitenaanleg en zelfs de gedeelde infrastructuur.
- ▽ Vorm grote blinde gevels om tot

XL-groengevels, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen, maar ook op campussen,...

Ontharden van gemeentewegen

Re-Move, een methodiek ontwikkeld met partners als Trage Wegen vzw, Rest architecten en Voorland, biedt een gestructureerde aanpak om gemeentewegen te ontharden. Het doel is niet alleen om ecologische voordelen te behalen, maar ook om ruimte te scheppen voor bloemenbermen, ontmoetingsplaatsen en fietspaden. Met 60.000 van de 67.000 kilometer verharde wegen in handen van gemeenten, ligt hier een enorm potentieel voor ontharding, maar ook voor klimaatadaptatie, natuurbehoud en verkeersbeheer.

Het Re-Move Project bestaat uit vier fasen, van startoverleg tot slotoverleg, waarin onthardingskansen en prioritaire projecten besproken worden. Gemeenten worden gevraagd om logistieke ondersteuning te bieden, draagvlak te creëren en bestuurlijke steun te verlenen.

Re-Move zet niet alleen in op een duurzamere benadering van gemeentewegen, maar ook op de voordelen voor lokale gemeenschappen en inwoners.

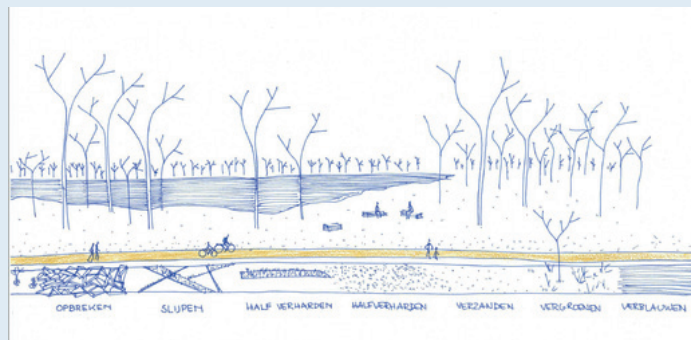

Foto: Wim Dirckx

Het water in jouw gemeente is proper en boordevol (onderwater) leven. Inwoners kunnen deze aangename natuurlijke waterlopen volop gebruiken. Ze vertoeven, wandelen, dobberen, zwemmen en fietsen aan het water. Iedereen is waterbewust en handelt er ook naar.

Een toekomstgericht waterbeleid

Drie ambities voor de komende legislatuur

- ▶ De rioleringsinfrastructuur is verder uitgebouwd om invulling te geven aan de reductiedoelstellingen in de stroomgebiedbeheerplannen.
- ▶ Bij de heraanleg die met deze rioleringsinfrastructuur gepaard gaat, staat een klimaatadaptieve inrichting voorop. Het water krijgt hierbij de tijd en ruimte om in de bodem te infiltreren. De principes uit de vernieuwde GSV Hemelwater en Code van goede praktijk voor rioleringen worden hierbij gevolgd.
- ▶ De beleving op en rond het water is een feit, door bijvoorbeeld de creatie van zwemzones binnen de nieuwe zwemwaterregels, en maakt je burgers meer waterbewust.

Met deze acties kan je aan de slag

- ▶ **Blijf inzetten op de sanering van huishoudelijk afvalwater door verdere rioleringswerken uit te voeren** en geef minstens invulling aan het reductiedoel vastgelegd in de stroomgebiedbeheerplannen. Op plaatsen waar riolering niet haalbaar is, wordt individuele of kleinschalige waterzuivering verplicht.
- ▶ **Realiseer het hemelwaterplan en volg hierbij de principes van de vernieuwde Vlaamse verordening Hemelwater.**
Leg waar mogelijk linken met acties rond groenblauwe netwerken en klimaatadaptatie.
- ▶ **Besteed bij de rioleringsplannen en hemelwaterplannen verhoogde aandacht aan het reduceren van de overstortwerking op kwetsbare waterloopsegmenten.**
- ▶ **Onderzoek de mogelijkheid tot de realisatie van één of meerdere zwemzones en stel een plan van aanpak op volgens de nieuwe zwemwaterregels.** Zet, eens de waterkwaliteit het toelaat, in op voldoende zwemzones in open water. Monitor in deze zones de waterkwaliteit met metingen. Doe dit alles in samenwerking met burgers en waterbeheerders.
- ▶ **Stem groenblauwe acties in jouw gemeente af op acties rond rivierherstel en de realisatie van oeverzones.** Werk samen met waterbeheerders.
- ▶ **Zet concrete realisaties in de kijker zodat burgers geënthousiasmeerd worden en zich gestimuleerd voelen om hetzelfde te doen.**

Flankerend en transversaal beleid

1. Kwalitatieve monitoring als basis voor een sterk klimaatbeleid
2. Burgers geven het klimaatbeleid mee vorm
3. De klimaat- en biodiversiteitsambities zijn financieel haalbaar

Dankzij een kwalitatieve monitoring houdt jouw gemeente stevig de vinger aan de pols. Het klimaat-, milieu- en natuurbeleid wordt voortdurend geëvalueerd en bijgestuurd waar nodig.

Kwalitatieve monitoring als basis voor een sterk klimaatbeleid

Twoe ambities voor de komende legislatuur

- Een performant meetsysteem en duidelijke governance volgt het klimaatbeleid en de acties in jouw gemeente en stuurt bij indien nodig.
- Een samenwerking met buursteden en -gemeenten legt delen van het klimaatplan op bovenlokaal niveau vast. Dit zorgt voor een maximale complementariteit.

Met deze acties kan je aan de slag

► Hernieuw het Burgemeestersconvenant

- ▽ Zorg voor een hernieuwing van je engagement in het [Burgemeestersconvenant](#) met een verscherpte doelstelling (55% tegen 2030.)

► Creëer een monitoringsysteem

- ▽ Zet een systeem op voor de (minimaal) 2-jaarlijkse monitoring van de klimaatmaatregelen en -acties en leg de kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren voor het reductiepad van de gemeente vast.
- ▽ Gebruik hiervoor reeds (publiek) beschikbare data van bv. Fluvius of VITO en actiespecifieke indicatoren. De indicatoren doelen op 2030 en 2050 en worden jaarlijks bijgesteld en geëvalueerd.
- ▽ De rapportage van dit systeem kan gebruikt worden voor minstens vierjaarlijkse rapportage, voor het Burgemeestersconvenant en voor het [LEKP](#).
- ▽ Voorzie budget voor de aankoop en het gebruik van een gebruiksvriendelijk projectmanagement- en monitoringssysteem.

► Stel een coördinator aan

- ▽ Naast de duurzaamheidsambtenaar staat een coördinator die instaat voor de uitvoering van het klimaatplan, bouwt aan samenwerkingen met actoren in de stad of de gemeente en zoekt naar financiering (privaat of via het indienen van projecten).
- ▽ Een energie- of klimaatteam volgt het overkoepelende beleid op, over de thema's heen. Dit team is verantwoordelijk voor de monitoring of evaluatie van de acties.

- ▽ Iemand van de beleidsploeg staat in voor de politieke ondersteuning en betrokkenheid en streeft een nauwe samenwerking met de hogere politieke overheden na.
- ▽ Neem de verantwoordelijkheden van klimaatteamleden en de voorziene tijdsbesteding op in de functieprofielen en contracten van de desbetreffende medewerkers.
- ▽ Voorzie trainingen voor deze klimaatteamleden.

► Analyseer de beleids- en beheerscyclus

- ▽ Koppel de BBC aan de klimaatacties zodat een boekhoudkundig verband gelegd kan worden met elke actie. Een financieel overzicht van de klimaatacties helpt de efficiëntie ervan te bekijken.

► Betrek KMO's en verenigingen

- ▽ Betrek KMO's, verenigingen en particulieren bij het evalueren van je klimaatbeleid en geef hen mede-eigenaarschap (zie werf 2).
- ▽ Monitor ook de effecten van acties van KMO's, verenigingen en particulieren, zodat ook hun bijdrage aan je klimaatbeleid bekend is.

► Neem je ruimtelijk beleid als leidraad

- ▽ Beschouw je ruimtelijk beleid als sturend voor je energie- en klimaatbeleid. Pas daarom je ruimtelijk structuurplan aan in functie van en als vertrekpunt voor de energie- en klimaatstrategie. (Zie alle andere hoofdstukken)

Burgers geven het klimaatbeleid mee vorm

In jouw gemeente is het klimaatbeleid ook eigendom van inwoners. Burgers, verenigingen en bedrijven voelen zich betrokken, geven mee vorm aan het klimaat- en duurzaamheidsbeleid en voeren het mee uit.

Twee ambities voor de komende legislatuur

- Zowel burgers, verenigingen als bedrijven geven het gemeentelijk klimaatbeleid mee vorm.
- Burgers kunnen deelnemen aan klimaattafels, werken met een burgerbudget en zich engageren in een burgercoöperatie.

Met deze acties kan je aan de slag

► Voer een participatiebeleid

- ▽ Werk aan het begin van de legislatuur een participatiebeleid uit. Betrek inwoners in de verschillende fases van het klimaatbeleid en bekijk per initiatief hoe die betrokkenheid eruit kan zien.
- ▽ Focus op de participatie die al binnen jouw gemeente bestaat.
- ▽ Werk aan een gevarieerder en breder bereik, bijvoorbeeld door mensen met een breed netwerk en een vertrouwenspositie in te schakelen. Betrek inwoners via verenigingen, zoals in het project [verenigd voor klimaat](#).
- ▽ Maak een gemeentemedewerker verantwoordelijk voor participatietrajecten, zodat inspraak op een gestroomlijnde manier kan verlopen.

► Stel een burgerbudget op

- ▽ Organiseer jaarlijks een burgerbudget, waarin burgers zelf projectvoorstellen indienen en mee beslissen welke projecten financiering krijgen. Reserveer hiervoor een vast percentage van je begroting.

► Betrek kansengroepen bij het klimaat- en duurzaamheidsbeleid

- ▽ Betrek kansengroepen bij het uittekenen van het beleid via samenwerkingen met sociale organisaties en organiseer workshops op maat van deze doelgroepen, bijvoorbeeld rond energiearmoede.

► Organiseer klimaattafels

- ▽ Organiseer participatiemomenten zoals [klimaattafels](#) met je inwoners, waarbij op wijkniveau wordt nagedacht over duurzame transformatie van de wijk en de gemeente.

► Vergeet adviesraden niet

- ▽ Geef adviesraden een actieve rol in beleid en participatie, bijvoorbeeld bij de organisatie van een burgerbudget of klimaattafels. Betrek andere raden dan de milieuraad bij het klimaatbeleid. Zo kan een sportraad mee nadenken over de verduurzaming van sport in de gemeente (duurzame aankopen, groeperen van trainingen,...) of kan de toerismeraad inzetten op het aantrekken van duurzaam toerisme.

Lokale klimaatplannen in de lift

Hasselt en Lommel zijn twee steden met sterke duurzame ambities, die net zoals vele andere gemeenten, hun inzet voor klimaatverandering concretiseerden met de ondertekening van het Burgemeestersconvenant en de ontwikkeling van klimaatactieplannen.

Het uitvoeren en monitoren van deze plannen is echter niet altijd een sinecure. Daarom sloten de steden zich aan bij de European Energy Award (EEA), een kwaliteitsbeoordelingssysteem voor energie- en klimaatbeleid. Multidisciplinaire energieteams en afgebakende criteria brachten het klimaatbeleid succesvol in kaart. Met de hulp van EEA analyseerden en monitorden ze het energie- en klimaatbeleid, maar zetten ze ook in op andere sleuteldomeinen voor een effectief beleid: teamwerk, extern advies en duidelijke communicatie.

Beide steden werden recent beloond met een EEA-certificering.

In jouw gemeente is er genoeg budget om de klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen te behalen. Het inschakelen van zo veel mogelijk lokale fiscale hefboomen en het ondersteunen van duurzame initiatieven en innovatie zijn goud waard.

Met deze acties kan je aan de slag

- **Ga op zoek naar beschikbare fiscale hefboomen om het klimaatbeleid te ondersteunen en voer deze in.** Bestaande studies en voorbeelden wijzen o.a. op de belasting op drijfkracht, afvalbelastingen, ...
- **Koppel de BBC aan de klimaatacties en werk aan een analysekader voor een groene begroting die beschrijft welke posten duurzaamheidsdoelstellingen schaden of ondersteunen.** Bouw schadelijke posten af en geef gevolg aan duurzame financieringsnaden.
- **Bekijk het duurzaamheidsprofiel van je beleggingen en breng in kaart welke participaties kunnen wegen op duurzaamheidsvlak.**
- **Werk een duurzaamheidsaanpak uit voor je inbreng in participaties** (o.a. Fluvius, intercommunales, De Lijn), waardoor je gemeente proactief haar stem als aandeelhouder kan inzetten voor de verduurzaming van deze organisaties.

De klimaat- en biodiversiteitsambities zijn financieel haalbaar

Twoe ambities voor de komende legislatuur

- Jouw gemeente kent de financiële noden op vlak van lokaal klimaat- en biodiversiteitsbeleid. De fiscale hefboomen die je gemeente kan inzetten om deze plannen te ondersteunen zijn duidelijk en worden stapsgewijs ingevoerd.
- Het ecologisch profiel van alle lokale beleggingen en participaties is duidelijk. Er wordt gewerkt aan een actieve verduurzaming van deze portefeuille.

Doe mee aan Gemeente voor de Toekomst

De transitie naar een duurzame samenleving wordt voor een groot stuk gerealiseerd op lokaal niveau, namelijk in onze steden en gemeenten. Wil je na het lezen van dit inspiratieboek de transitie in je eigen stad of gemeente versnellen? Dan kunnen de experts uit het netwerk van Gemeente voor de Toekomst je daar zeker bij helpen.

Dit netwerk van organisaties heeft namelijk één belangrijk doel: samen met lokale besturen bouwen aan steden en gemeenten waar inwoners gelukkig, veilig en gezond kunnen leven zonder te wegen op milieu en natuur. Dé partner dus met wie je mooie ideeën en ambities omzet in resultaten.

De experts uit ons netwerk halen alles uit de kast om (abstracte) doelstellingen te vertalen naar concrete acties en projecten op het terrein. Met meer dan 100 acties en projecten maken we ook de inwoners van jouw stad of gemeente warm om mee te werken aan duurzame veranderingen.

Geprikkeld door dit inspiratieboek en zin om aan de slag te gaan? Surf dan naar onze website en wie weet vind je er hét project dat perfect aansluit bij je noden. Meer dan 75 tevreden gemeenten gingen je al voor.

gemeentevoordetoekomst.be/catalogus

Begin vandaag nog aan jouw gemeente voor de toekomst!

Bond Beter Leefmilieu

Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel • info@bblv.be • bondbeterleefmilieu.be
december 2023

